

NÓS

Revista Literária

Revista Literária
Publicada em 1921
Nº 5

Editor: ...
Diretor: ...
Assessor: ...

...
...
...

SUMÁRIO

...
...
...
...
...
...
...

Nº 5

24 San Xuan do 1921

MANUEL SEOANE

AXENCIA DE FERROCARRILES

Madeiras labradas de todas clases

:-: :-:

Mécanse APEAS pra minas

Ponte Mayor - OURENSE

SAMANIEGO ♦ FOTÓGRAFO DE MODA

Luis Espada, núm. 13 - OURENSE

SERANTES E COMPAÑÍA

FARIÑAS E COLONIAS

Ponte Mayor y - Ourense

Gran Café "ROYALTY," ♦ BÓ SERVIZO :-: CAFÉ E LICORES DAS MILLORES CLASES

Depósito da excelente Sidra "REINA DE ASTURIAS,"

PRECIOS BAIXOS POR PARTIDAS DENDE CINCO CAIXAS ADIANTE

NEUMATICOS "MICHELÍN," SEMPRE ACABADOS DE FABRICARE

GASOLINA • LUBRIFICANTES

Depósito oficial: ALFONSO ABEIJON - Ponte Mayor (Ourense)

PRA SE FACER RICO UN HOME DE NEGOCIOS

SERIALLE TAN CONVENIENTE

ANUNCIARSE N-O BOLETÍN "NÓS,"

COMA TER BOA SORTE

NÓS

GRAN "HOTEL MIÑO," OURENSE

O ÚNECO DA CAPITAL CON CALEFAUCIÓN CENTRAL
AMPLIAS HABITACIÓNS :: COARTOS DE BAÑO
PENSIÓN COMPRETA DENDE 12 A 60 PESETAS

Propietario: ANDRÉS PERILLE :: Teléfono 21

Merquen: PLUMEIROS DE RAFIA "PERILLE,"

OS DE MAIS DURA, OS QUE MILLOR LIMPAM, OS MAIS ECONÓMICOS

BOAS UTILIDÁS OS REVENDEDORES

FABRICANTE

ANDRÉS PERILLE
OURENSE (España)

Clave A. B. C., 5.ª edición

REPERSENTANTE N.º A ARGENTINA

JOSÉ MARTÍN

Calle Venezuela, 998

BUENOS AIRES

Casa "PERILLE,"

FERRETERIA :: LOUZA :: CRISTAL

MOEBLES ECONOMECOS E DE LUXO

FRABICACION DE COLCHOS PATENTADOS

Vostede pode montar a súa casa con solo visitar iste establecemento, obtendo o maximum d' economía.

Paz Nóvoa, 9 - OURENSE

BOLETIN MENSUAL DA CULTURA GALEGA ÓRGAO,
DA SOCIEDADE GALEGA DE PUBRICACIÓS "NÓS."

Ano II

Ourense 24 de San Xoan 1921

Núm. 5

VIGO

*Vigo, cirque de monts vêtus de gaze bleue
Où s'emprisonne un lac gardé par des géants
En songes, à deux pas des mornes océans
Que portent leur soupir à des milliers de lieues.*

*Maisons blanches, pins noirs épars à flanc de roc,
Coniez-vous tant d'oiseaux que la mer en sort pleine
Dès l'aube? Le navir ralentit son haleine
Et stoppe doucement loin des quais, sans un choc.*

*Et voici qu'un essor léger de folles ailes
Autour de ses flancs noirs fleureusement s'abat.
La voile qui se tend sur la vergue, et le mât
Sous le vent de la mer penche les barques frêles.*

*Mais les pauvres marchands deguenillés du port
Ont chargé de citrons, de piments, de faïences
Leurs canots que l'effort des bras pousse en cadence
Et les voici balant de bâbord à tribord.*

*Les aromes du Sud nous prennent à la gorge.
Le papillotement du jour épanoui
Fait sursauter notre âme en notre oeil ébloui
Et le port est soudain doré comme un champ d'orge.*

*Vigo, cirque de monts qu'un peu de brume azure
Je revois tes coteaux, tes pampres, tes rochers;
Mes songes, comme un vol d'oiseaux effarouchés
S'en retournent vers ta lumière à l'aventure...*

PHILEAS LEBESGUE

O "MARÁNO,, DE TEIXEIRA DE PASCOAES

I

O mestre Teixeira de Pascoaes fixo unha segunda edición do seu poema *Marános*. «Temos—decíamos n-o nóso primeiro número—a Teixeira de Pascoaes coma cousa nósa, e n-as nósas internas devocións témol-o moi perto da Santa Rosalia e de Pondal, o verbo da lembranza.» O mestre corresponde a iste sentimento; a segunda edición do *Marános* vén adicada a Galiza.

Galiza, terra irmá de Portugal
Que o mesmo océano abraça longamente,
Berço de brancas novas refulgindo
O espírito do sol amanhescente.
Altar de Rosalia e de Pondal
Iluminado á lagrimas aceas,
Entre pinhaes aos zefiros carpindo
Magnas da terra e mysticas tristezas.
A ti dedico o libro que uma vez
Embragado de sombra e solidão,
Compux sobre os fragedos do Maráo,
Este libro saudoso e montanhez.

O *Marános* é o poema da comunión do home co'a terra, sentido n-os fragedos do Maráo e n-o val do Tâmega, tan nósos... «Hoje também reconhezo—di o autor n-unha das suas cartas—que esse livro pertence máis á Galiza do que a Portugal, e por isso lho dediquei.»

Teixeira de Pascoaes é un pangaleguista. Foi Pina de Moraes quen chamou d'iste xeito ó movemento dos espíritos que leva a Galiza pra Portugal, e a Portugal pra Galiza, movemento qu' é unha característeca do nóso tempo. O Pangaleguismo tén a súa orixe n-un sentimento que s' exprime así: a y-alma de Portugal tén saudades da Galiza, e a y-alma galega sinte saudades de Portugal. O primeiro a expresar iste sentimento, seica foi Affonso Lopes Vieira, o insíne autor de *O Encoberto*. Quen o exprimiu d'un xeito máis reveladore foi Teixeira de Pascoaes n-as suas cartas: «A Galiza é irmá e mãe de Portugal. Portugal saiu dos seios da Galiza; depois abandonou a Mãe e foi por esses mares

fóra; fugiu como o filho pródigo. Mas é chegado o tempo do seu regresso ao lar materno. Temos de voltar a viver espiritualmente em comum. Assim o exige o destino das nossas Patrias que ainda não está cumprido...»

Teixeira de Pascoaes é nóso porque descubriu a y-alma galega ó descubrila y-alma lusiada: almas de Saudade. Eiquí, antr'os boso xenerosos todas son pra il voces de devoción a d'agarimo.

II

Teixeira de Pascoaes leva en Amarante, n-o pazo señorial dos seus maiores, verdadeiros fidalgos portugueses, unha vida de sabio arredada e silenciosa, unha vida moi por riba da época que vive... Ouh, os que pensan qu' hai grandeza en servir á época, cando a quen hai que servir é á eternidade!... Hai poucos que sepián agardar en silencio pol-a eternidade; caxeque todos bulen a pillal-o istante que pasa, e por iso sñ miran da vida as aparencias mentirosas...

Solen chamar vida intensa á vida disipada, cando a vida intensa verdadeiramente é a vida recollida, a que se fai n-ises recunchos da terra ond' a vida fai remanso, e coma que se detén, e deixa quedat-as suas augas, alén arremuíadas y-escumentas, y-ó se remansaren deixan transparental-a fondura da vida atrás do seu craro cristal... N-ises lugares os sentimentos y-os afeutos fanse fondos, pillan raíces no fondal da y-alma a forza de se deixaren libar lentamente, pingota a pingota. Vivens' os amores salayo por salayo e chóranse as doores bágoa a bágoa. Eis o caso da Bruxas de Rodembach, e tal é pr'ó nóso Teixeira o seu Amarante.

Esí pode faguel-o que fai: compoñer aínda n-istes tempos, cada día de meirande incapacidade meditativa, poesía trascendental, poesía que é unha metafísica que se fai así mesma de sentimento, o mesmo sentimento, hastr' os mesmos recursos poéticos, as imaxes mesmas a se convertír en metafísica...

Estraña maxinación, esta qu'entrouques de faguer imaxes, dilue e desfai en vaguedade as imaxes do mundo. Estraño poeta pra quen os arbres son oraciós e luz do sol o canto dos paxaros. Panteísmo e paganía e profetismo tamén. Il desfai o palpabel en neboeiros moito máis cheos de sinificación do que as concrecións da realidade, as aparencias mentirosas das cousas, das qu'il sabe tornarse n-un soño enfeitizado que o pón n-a verdade por atrás da realidade. Transforma as especies sensíbles en especies intuitivas e d'iste xeito nos fai comulgar a verdadeira sustancia poética da vida.

III

O *Marínos* é un grande poema, diríamos cosmogónico, de longo folgo e vastas amplitudes, que aínda é pequeno pra contela inmensidade de sinificacións que s'adeviñan atrás d'il, de xeito que con ser xa o que é, non é máis qu'unha pequenísima parte de tanto como nos téñ que dicir o autore.

É por vivir n-ise afastamento, en certo modo tamén da actualidade, que Teixeira de Pascoas pode aínda nos ofrecer un poema atal coma iste, pode aínda ser un criador de mitos cósmicos e dar nacemento a novos deuses, dramatizal-a natureza ó modo dos vellos Vedas...

Aínda eiquí, n-un poema feito e situado, a vaguedade é tan grande e deixa adiviñar tales infinitos, qu'elí está todo, elí está o mundo inteiro, a universalidade das cousas, ollada através do drama esencial da y-alma lusitana... O poema é n-algunha parte, coma unha evangelización da cosmogonía, o Xéneseis metido n-o Evanxeo: o drama cristeco da terra. Morte e trasfiguración, coma n-o poema musical de Strauss, c'un final irremediabel de traxedia despois d'unha aurora de triunfo que pasa com'un lostrego...

Marínos vai obtendo as revelacións de todas as imaxes pantasmaes de todas as avatares do sentimento e do espírito: Eleonora, a Saudade, o Maríño, Don Quixote, os Deuses, Xesús... Da nacemento ó revelador futuro a quen adoran os pastores, e valse alén-mundo, deixando atrás de sí a traxedia do novo Cristos...

Teixeira de Pascoas é optimista ó seu modo; optimista lle chama Fernando Maristany, seu tradutor ó castelán, mais n-iste poema ó menos, a impresión final é de trágica desesperanza, é profecía d'un total aniquilamento de todas as cousas, ás que somentes sobrevive a eternal Saudade esconsolada, máis duradoira do qu'os universos, os espíritos e mail-os mesmos deuses, a Saudade sóya, xemendo n-a vastidade imensa ond' outrora estiveron os mundeas, cecais pra coas suas bágoas espalladas faguer sementeira de novos universos, cecais o ver nós o *Marínos* d'iste xeito, vén de que, atentos d'abondo ó que n-il se dí da Terra, non soubemos aínda ir tras de *Marínos* en procura do novo Reino Espiritual.

Bén se ve que o poeta compuxo iste libro «embriagado de sombra e solidão».

IV

Escrito todo en endecasílabos, elo contribúe a lle dar ó *Marínos* un tono vago de brétema e de nevoeiro. Mais son endecasílabos tan traballados e tan cheos de vida interior, que apesares da común medida teñen unha variedade imensa de sonoridá interior.

Ademais, c' unha mestranza que nos amosra até que punto o poeta s' adonou das esquisiteces máis fondas da súa arte, Teixeira arranxou as rimas d'un xeito especial pra lle quitar ó endecasílabo todo asomo de monotónia. De catro, en catro, os versos teñen rimas alternadas, dous versos aconsoantados e dous ceibes, e máis tamén puxo unha alternancia ant'os grupos (non estrofes) de catro versos: n-un ríman o primeiro y-o terceiro verso, ficando ceibes segundo e cuarto; n-o seguinte ó contrario, son ceibes primeiro e terceiro, e ríman segundo e cuarto. D'iste xeito dilúese a sonoridade da rima, y-ó tempo que s' evita a monotónia, collen os versos máis forza de suxestión poética, todo sen saír da poética tradicional, a que, coma se vé, en boas maus, aínda téñ recursos.

Ora, esta observación téñ a súa importancia, e cómpre ter en conta ademais que n-os grandes mestres, todo debe ser estudado.

V. R.

CONTO

Dous rapaciños rifaron, y-estábanse batendo cegos. Un d'íles san e rexo, y-o outro un malpocadiño que choraba. Dous mulleres apartáronos e levaron ó meniño dos choros dándolle bicos. O outro, o san e forte, soílo, vermello de vergonza quedaba sin agarimo, cheo de tristura, e foise indo paseniño. Fíxenlle unha festa ó probe do rapás e dixeran pra mín «tamén os fortes dan compasión ás veces», lembrándome d'un sucedido.

O sucedido foi isto. Había unha vés n-unha aldea veira mar, n-a ría de Marín, dous mozos mariñeiros, Chuco e Manoel. Eran tempos n-os qu'aínda non ían as motoras a buscar sardiña a Leixoes, nín xiquera as artes da traíña eran donas das rías. Os barcos xeitosos ían mar afora máis alá d'a illa d'Ons e chegaban moitas veces a Finisterre.

Manoel era un rapás ergueito e finíño, churruqueiro y-amigo d'as rapazas. Chuco era un mozo forte e valente que se desfacía de bó: ninguén bogaba coma íl que pasaba horas sin arrial-o remo, e sin falar, nín se conocía nadador coma íl n-a ría.

E Chuco e Manoel tiñan toleria por Carmela, unha meiga rapaza d'ollos mouros, moi beiladora. Cada ún d'os mariñeiros á súa maneira lle buscaba as voltas, y-ela por ningún s'acrababa. Con Manoel ría e parolaba a desfacerse, diante de Chuco baixaba os ollos, e toda s'alcendía.

Pasou o caso cando Manoel e Chuco saíron ó mar n-o mesmo barco con oito homes máis. O barco era nóvo e foron á despedida vellos, nenos e mozas, y-antre eles Carmeliña que non

separaba os ollos de Chuco, nin Chuco d'ela. Foron as miradas unha promesa d'amore, e Chuco bogou con máis forza que nunca, cheo de vida.

Non se soupo ben nunca, porque estas cousas non se saben ben endexamais. O mar estivera calmo, e batía un pouco de Nordeste. Fíxeranse dous bos lances n-a illa, y-o barco voltaba pra terra cando caía o sol, con toda a vela pra aproveitar as frías. Deben ser com'un lostrego a nortada, a escota non correu a tempo, a carga foise a unha banda, calquer cousa, o conto foi que d'un soílo batido o vento dou volta ó barco y-os homes fóronse ó mar co'a sorte de se poderen por a salvo n-a quilla.

Xa todo se cerrara d'escuma, e rompendo avantaban as augas. Non se vía un barco, zoaba o vento y-a noite chegaba. Foi estonces cando Chuco, o máis forte nadador de todol-os xeiteiros, botouse ó mar confluído e surrindo a buscar en terra axuda pr'ós probiños que alí se quedaban engarrados no barco deitado n-as olas. Todol-o viron loitar, avantando en longas brazadas con toda seguranza e ninguén dubidou que conseguise o proposto.

O tempo pasou en balde, e n-a noite coidaron os mariñeiros morrer moitas veces, mollados y-esmoreados de frío. Pol-a mañán unha motora topou o barco perdido e salvou ós nove homes.

Aquela mesma mañán apareceu Chuco morto n-a area de Beluso despois de nadare cinco millas: o seu esforzo fixo soste a espranza n-os que quedaban n-o cativo amparo d'as madeiras do barco. Os probiños salváronse y-o mozo forte morreu.

Non pasou un ano e Carmeliña sempre meiga e beiladora casábase con Manoel, de cote finíño e churruqueiro. E certo que co'a lembranza de Chuco pódese decir qu'os fortes dan compasión ás veces e que non está de máis o pregar por eles.

ANTÓN LORADA E DIÉGUEZ

Pontevedra-Mayo-1921.

NOTAS DE VIAXE

VIGO: A CIBDADE

DEMIRAMOS todos, com' unha obra filla do esforzo e máis do antusiasmo, reveladores de fértiles enerxías, o progreso rápido da cibdade viguesa. En todos os aspectos da vitalidade d' un pobo, no qu' imprica forza autuante e

forza en potencia, Vigo háchase en condicións envexabres. Como mercado d' industria e comercio, é, por dereito propio, —adequerido por asimilazón un pouco ficticia, máis frutuosa n-iste caso, d' hábitos estranxeirizos, —o primeiro na Galizia. Dendes d' a industria conserveira hastra as máis cativas manifestacións da concurrenza do traballo, todo en Vigo da a sensación d' un rexurdimento vital, de cibdade qu' avanza confluída na decisión da súa vontade e na eficacia das súas propias enerxías. Eís as súas rúas novas, as súas construcións modernas suntuosas, as súas espréndidas vías qu' alongan cada vez máis a cibdade, invadindo os llunares y-a gándara; a súa rede de tranvías urbáns en aumento constante, os seus medios locomotrices de comunicación cos pobos veciños, os seus proyeutos, finalmente, de grande importancia, entr' os que figura o de roubar ó mare un bo anaco pra ensanche da cibdade. Trátase d' unha empresa formidabre, quizais pantástica á primeira ollada, como xenerada ó fin no celebre d' un artista xenial; mais eula realización non

sería imposible pr' a tenacidade y-o tesón dos vigueses.

N-iste senso non hai máis que lle pedir a Vigo; non é hoxe tan soilo unha espranza, a cibdade do porvir, a urbe futura atlántica, onde axuntarase o dualismo de forzas, a espiritual e a material, qu' autúa nas sociedades e simultanéase nos pobos pra imprimire carácter e robustecere a persoa colectiva; é unha realidade en marcha, en marcha ascendente, enxendrada por un espertamento integral d' actividades, empuxada por un fervore de vitalidade qu' acugula en todo o organismo cibdadán. Vigo chegará a ser, no orde material, todo o qu' as chamadas forzas vivas propóñanse, e se non propodrán acometeren o imposible ou o absurdo, porque d' elas é o senso prático.

Mais, abonda co isto pra facere unha gran cibdade? A intensidade nos negocios, a magnificenza na pedra, a fastuosidade nos edificios, abondan pra crearen a cibdade, a «civitas», o núcleo centralizadore da persoa e da cultura, selladas por unha arela interiore, pol-os desacougos da vida espiritual? Porque antr' os máis sineiros admiradores da puxanza progresiva de Vigo hai unha vintena d' homes qu' ó internarnos na súa vida espiritual, sentimos, coa sensación da estraneza, o frío da desilusión. Hai na cibdade da Oliva unha desigualdade moito ostensible entr' a súa febre mercantil, entr' a súa grandeza material, doada pra novas apropiacións pol-a concentrazón do esforzo n-iste único aspecto, e o reducido e precario do seu desprazamento espiritual. A preponderanza do «bussines is bussines», furtando a atenzón vixiante ós outros intreses da cultura, non é un

feito que poida pasare inadevertido ós que concebimos a «civitas» ó xeito de Fustel de Coulanges, com' unha suprema entidade orgánica, com' unha converxencia ou calladura dos valores espirituais dos pobos.

O prurito d'asimilación do esótico sin un cultivo atento da propia personalidade espiritual, acusa, pol-o menos, unha desorientación, tanto máis lamentable n-un pobo que sinte, ó mesmo tempo qu' a emoción do benestar, a outa cobiza de grandes conquistas materiais; outa porqu' aséntase na virtualidade do esforzo propio.

Un pobo pode s'asimilare do estranxeiro aquilo que resúltelle porveitoso, mais sin perda das súas íntimas peculiaridades e do seu xenio autóctono. Pode aspirare ó cosmopolitismo sin perdere as súas características esenciaes. O cosmopolitismo non impide a afirmación dos valores psicolóxicos propios, como o privativo non escrye o esótico. París, cibdade cosmopolita por escelenza, centro d' atracción pra medio mundo, onde o boyante turismo hispano-americano tén a súa Meca predilecta, será de cote unha cibdade francesa, con perxenio e alma franceses, y-endenantes que perder nada do seu carácter específico pol-a influencia d' elementos étnicos estranos, istos serán absorbidos por aquél.

E aínda iste mimetismo qu'ousérvase no Vigo non se pode incruire entr' as valorizacións culturais, e pol-o tanto d' espírito e de carácter; non afeuta ó esencial, non remove o espírito y-a

concencia n-un senso directriz ou normativo. A unha veira o remede de sistemas e procedementos no que toca á vida mercantil—plaxio moito prausibre, porque supón un adianto nos costumes rutineiros dos nóstros homes de negocios—non acerto a comprendere que sexa unha adquisición d' importancia, nin útil nin bela, o feito d' andar aprésa pol-as ruas, un pouco teso o corpo e o ar un si é non é británico, movendo os brazos como dous péndulos lateraes, o continente ergueito, o traxe á inglesa e sin abrigo un día de xiada, como signo de forteza saxona. Nin o comprendo nin sei que relación poderá tere esa onsesión imitativa co progreso vigués.

Isto, superficialmente, parece non ter importancia. E ten-a. Porqu' isas illainas postizas non son un valor. Un pobo próspero e rico sin personalidade, sin valores culturais, desentendido da vida ideal, é com' unha muller fermosa, mais... sin corazón. Eso é o que percisa Vigo: creare a súa personalidade como poboazón galega, forxar a súa vida espiritual. Como a Cruña, por exemplo, necesita algo d'aquela autvidade e d'aquela disposición vountaria pra o mundo dos negocios. E os qu' ademiramos Vigo e n-fl óllamos a gran cibdade do porvir, a gran urbe da futura civilización atlántica, quixéramos óllare tamén, á veira do seu frorecemento económico, o frorecemento do seu espírito e o callamento da súa cultura.

ROBERTO BLANCO TORRES

GALIZIA CÉLTIGA

(CONCLUSIÓN)

IV

A civilización dos antigos Celtas

A sociedade céltiga

Pra nos aforrármol-as citas n-iste curto resume qu' imos faguer, diremos d' unha vez que nos temos servido dos capítulos III, IV, V e VI do *Manuel Celtique* de Dottin, e máis de traballos de S. Reinach (*Orpheus, Cultes, mythes et religion*), Bertrand (*Les Druides et le Druidisme*), Fustel de Coulanges e d' Arbois de Jubainville.

Fustel de Coulanges dona unha idea de conxunto da sociedade gala, n-estas verbas: «moitos peisanos e pouca clás urbana; moitos homes xunguidos ó chao, e poucos donos d' el; moitos servos e poucos amos; unha plebe co'a que se non conta, druidas moi venerados, unha aristocracia guerreira moi potente.» S'a todolos países céltigos se pod' apriear isto, é cousa que se non pode decir con seguranza.

Os Celtas, igual na Galia Cisalpina que na Trasalpina, na Bretaña insuar que na Hibernia, formaban unha chea de pequenos Estados (antigas tribus); a miúdo faguéndos' a guerra os ús ós outros. Istes Estados eran reinos ou repúbri-

cas, tiñan un *senado* de nobres e *maxistrados* pra se gobernaren, e nos casos graves, decidía a moitidume axuntada en asamblea. Porén, os pobos céltigos sentían a concencia da súa unidá de Raza y-achábanse prontos a s'axuntar en contra do inimigo común. Formaban entón confederacións temporás ou permanentes, que pra dirixilos na guerra desafiaban un xefe que ás veces obtiña a dinidá real. Talmentes socedeu con Vercingétorix na Galla, e cecais con Viriato na Lusitania.

A clás guerreira (*principes, equites*) era, c'os druidas, dona de toda a riqueza e de todas as dinidades. Cada nobre tiña unha numerosa *familia* composta de clientes, *ambacti* y-escravos. Os clientes eran os seus compañeiros d'armas qu'os servían na guerra; os *ambacti* seica eran com'escravos que cobraban soldada, y-os escravos eran probabelmentes prisoeiros de guerra. Había pois, na plebe homes libres (chamados en Irlanda *soer-chéli*) y-outros que non-o eran (chamados en Irlanda *doer-chéli*).

D'Arbois de Jubainville sostén que non existía antr'os Galos a propiedade individual da terra; as fortunas consistían en gando y-en ouro. Fustel de Coulanges opón a esto un tésto de César onde se fala d'un pleito por partixas. Mais o tésto parés que se refire a unha cuestión entre pobos... En Irlanda, a terra era en principio da tribo; unha parte era pr'ó Rei, que podía repartila antr'os seus oficiais y-o resto ocupábano os homes da tribo en común ou individualmentes en precario. De todos os xeitos, na Galla os Estados tiñan grandes propiedades territoriais.

En ningún país céltigo había grandes centros de poboación. Os Celtas vivían espallados pol-a campía en aldeñas pequenas, qu'os romanos chamaron *vici* y-hastra en casas isoladas, que César chama *aedificia*. Na Bretaña insuar, qu'estaba moi poboada, os *vici* e mail-os *aedificia* eran moltísimos; mais nin elí nin en ningures, houbo verdadeiras vilas enantes da conquista romana.

En tempo de guerra, os Galos acollíanse en sitios fortificados chamados *oppida* (os nósos *castros*) sorte de campos atrincheirados, defendidos por un foso qu'arodeaba un cerco de terra, ou ben unha muralla de grandes pedras. Elí construían cabanas provisionais pra eles e máis pr'ó gando. Había algú d'istes *oppida*—chamados *dun* en Irlanda—que tiñan ademais habitantes permanentes.

Vida material

Os Celtas vivían en casas, o máis común de

madeira ou de canas, ás veces recubertas de barro, de figura redonda, c'unha soia porta e con teito cónico coberto de colmo.

Sentábanse e durmían en leitos d'herba e xantaban en mesas baixas. Usaban vasos de barro, de cobre e de prata. Comían moita vitela e pouco pan; guisaban con grasa de porco e tomaban moito leite e queixo. Bebían unha cerveja feita con trigo e tamén hidromel, mais levaban viño d'Italia, y-os ricos era o que bebían.

Os vestidos eran unha túnica curta, con mangas, suxetada c'un cinto de couro adornado con chapas e febillas; as *bragas* ou pantalóns longos suxetos ós cadrís y-un mantelo chamado *sagum*, prendido no hombreiro c'unha fíbula, y-ás veces púñanlle unha capucha chamada *cucullus*. N-os pés levaban sandalias especiais, chamadas *gallicae*, atadas con cordós ou correas. As mulleres levaban túnica longa e mantelo suxeto c'unha fíbula. Os vestidos facíanse con telas de moitos coores, e levaban bordados, ás veces d'ouro e prata; había tecidos de rayas, que chamaron moito a atención dos romanos. Plinio di que foron os galos os inventores dos tecidos a cadros, hoxe tan característicos dos Escoceses.

Eran os Celtas moi amantes das campas e dos adornos, y-andaban cheos d'anelos d'ouro e de prata nos dedos, nos brazos e no pescozo (*torques*) ás veces de moito peso, coma se vé nos da citada colección do Sr. Blanco Ciceron, de Santiago. Tamén levaban colares de doas de vidro e máis d'ámbar.

Homes e mulleres levaban os cabelos longos, y-os homes poucas veces se deixaban a barba; o máis común, o bigote soio. Perfumábanse c'o «nardo galo», sacado da *Valeriana céltica*. Os Bretós levaban tamén tatuaxes e pintaban o corpo d'azul.

Os Celtas eran bos labregos. Collían trigo, verduras, mazás, plantas testís. Moitas medidas agrarias dos romanos son d'orixe celta: o *can-detum* (cadrado de cen codos ou cento cincuenta pés romanos de lado), o *arepennís*, (de 120 pés de longo e 110 d'ancho), a *leuga* (legua).

Tiñan moito gando: bois e vacas, ovellas, porcos sobre todo, e mandaban pra Italia xamós salgados que tiñan moita sosa. Tamén faguiñan moi bó queixo, y-os de veiramar salgaban peixe, que mandaban tamén pra Italia.

As industrias máis adiantadas dos Celtas eran a metalurxia, e máis a fabricación de vidros y-esmaltes. O comercio d'esportación ós países mediterráneos era principalmente de peixe salgado, xamós, queixo e lá. D'Italia traguiñan

viño. Os países céltigos comerciaban moito os uns c'os outros por mar, ó longo das costas da Galla y-a Bretaña y-o Norte y-Oeste da Péninsula Ibérica. Tamén comerciaban c'os países nórdicos.

Cultura

Os autores antigos nunca deixan de recoñecer as boas disposicións dos Celtas pr' os estudos, y-en xeneral, téñenos por xente intelixente. Catón e máis Agriкола din qu' eran moi dispostos pr' a elocuencia e que se lles daba moi ben o falar con elegancia.

Parés qu' os nobres recibían unha educación regular por mau dos druidas. Mais, a elas intelectual nos pobos céltigos constituían os *Bardos* os *Druidas* y-os *Ovatos*.

Os Bardos eran os poetas que cantaban lles mesmos as súas propias composicións, acompañándose c' unha sorte de harpa, chamada na Britania, *chrotha*. N-esas composicións cantaban os grandes feitos dos homes ilustres, as tradicións nacionais, loubaban ou aldraxaban ós seus contemporáneos. Os bardos vivían na corte dos príncipes e dos grandes, y-eran moi respetados.

Non coñecemos os poemas bárdicos da Antigüidade. Os poemas bárdicos que chegaron a nós sufriron novas redaccións na Edade Médea, baixo da influencia das ideas cristianas. Eles conteñen, porén, ben elementos antigos. En Irlanda hai os *Annals*, compostos no século XI da E. C., y-a epopeia redautada antr' os séculos VII e IX. A epopeia irlandesa comprende tres ciclos: o que conta tódalas invasións d'Irlanda (*Leolar Gabala*); o que conta as aventuras do héroe Cuchulainn (*Táin Bó Cuallnge*) y-a leenda de Fínd e d'Óisín. No País de Gales hai as crónicas traducidas por Geoffroi de Monmouth no século XII, os *Mabinogion* ou novelas de cabaleiría, y-as odas, que son dos séculos XI e XII. Os Bretos continentais non teñen máis que literatura cristiana moi moderna.

O se ter redautado tan tarde istos poemas e leendas, non quer dicir qu' enantes non existisen, máis conservábanse por tradición oral. Tocantes á escritura dos antigos Celtas, sábese pouco. Os antigos din qu' os Druidas empregaban as letras gregas; as inscricións galas están en caracteres nordetruscos, gregos ou latinos. Mais nas Illas Británicas, a escritura *oghámica*, feita con puntos e rayas, atribúyese ós Celtas, y-esta escritura ben poidera ser derivada da de como se desprende dos traballos de Mr. Rivett Carnac e do P. Fita. Tamén se lles atribúe a escritura *runica* empregada logo pol-os xermanos.

Os Druidas eran unha caste adicada á medi-

tación y-ó estudo dos segredos da natureza da fonda sabencia dos que, falan con respecto os autores antigos, poñendoos en comparanza cos Brahmanas da India, cos Magos de Caldea, cos Gimnosofistas do Exipto e cos demais castes de sacerdotes iniciadas. Respeitábanos moito os Celtas; non íban á guerra nin pagaban impostos; fagúan de xueces, intervían nas funcións de goberno e nas cerimoniais relixiosas.

Os Druidas ensinában a inmortalidade da y-alma, a trasmigración, a astronomía, as leis da natureza, a fisioloxía, a teoloxía y-a moral. Praticaban a adiviñación pol-os números, pol-os astros, pol-a hepatoscopia y-os auspicios; practicaban tamén a meicía y-os feitiços. Educaban á mocidade e dáballe unha instrución oral qu' lles tiñan que coller de memoria, e que, compta, duraba vinte anos.

Como tiñan un gran instinto d'imitanza, os Celtas adoutaron ben a civilización romana, e déronse con proveito ó estudo das letras latinas, ás que chegaron a dar mestres da talla de Virxilio, Trogo Pompeyo, Petronio y-outros autores de sona. Mais a influencia gala nótase nos autores latinos da decadencia, coma a influencia ibérica nos da chamada Edade de Prata. Virxilio, porén é da Edade d'ouro, e se ben se mira, é ben celta; así a' esprica a preferencia que tiveron por el os letrados medioevais.

Relixión

Os autores antigos e máis as fontes epigráficas danos a coñecer un sin fin de nomes de divindades céltigas, a maioría das que deben ser divindades locais, formas antropomorfizadas dos antigos *totems* dos clans céltigos. Salomón Reinach comprobou nos cultos celtas unha chea de sobrevivencias totémicas. D'Arbois de Jubainville dedicou un traballo ós deuses galos en forma d'animais. Coñecemos os *totems* dos principais pobos céltigos: os Galos tiñan com'enseña guerreira un porco bravo; os Kimris, un dragón. Outros animais sagrados eran o corvo, a cobra, o galo, a águia...

Pol-os demais, os autores antigos, pol-o afán d'identificar ós deuses dos outros pobos cos seus propios, armaron unha confusión tan grande, que caxoque nada se pode enxergar nos seus textos sobre da relixión dos antigos Celtas. Somentes nos dan os nomes céltigos d'algun dos deuses coma *Taranis*, *Teutates*, *Hesus*, *Ogmios* e *Andate*.

Pódese sinalar nos Celtas a tendencia d'axuntar ós deuses por triadas; o emprego de certos sinos simbólicos como a *swastika*, a roda, o S ó ríves y-o machado.

Os Celtas nin tiveron templos nin estatuas antes da época romana. As cerimoniais faguiáanse en lugares sagrados (*nemeto*). Veneraban ás pedras, ás fontes, ós arbres. O seu arbore sagrado era a enciña, e tiñan bosques d'enciñas qu' eran sagrados. Ofrecían ós deuses libacións e sacrificios, ás veces, sacrificios humanos; recitaban oracións e celebraban danzas rituais. Eran moi xeitosos pr' adiviñal-o porvir nas entrañas das vítimas, nos sonos, nos agoiros, no voo dos paxaros, especialmente as águas y-os corvos; tamén interrogaban ás almas dos mortos.

Creían os Celtas na inmortalidá da y-alma, hastr' o punto de s'emprestar diñeiro pra volver no outro mundo, e de se suicidar por causas relixiosas. Esta idea viñéralles sen dúbida, dos Druidas, os que profesaban unhas doutrinas filosóficas e relixiosas moi superiores ás do vulgo, e' unha teogonía y-unha cosmogonía das que, os autores antigos non tiveron máis que moi vagas noticias, xa que probabelmentes lles non-as comunicaban ó común das xentes, e, no caso, menos o farían ós extranxeiros.

Caracte moral dos Celtas

Os Celtas eran moi relixiosos, valentes e bós guerreiros, xustos e xenerosos. Eran moi acolledores e moi osequiosos c' os forasteiros; disputaban a quen levase á casa un estranxeiro, e miraban com' amigos dos deuses ós qu' andaban en com'pañía co' lles.

Eran amigos de botar por ela, soberbios e provocadores. Batíanse por calquer ofensa. Eran tamén amigos d' andar pol-a nóva, xugaban as cousas por impresón y-arrepentíanse logo. Procedían por arrautadas, e na guerra descorazábanse aixiña co' as derrotas. En troques, gustáballes portarse heróicamente, non curaban as feridas que recibían, y-enantes que cair prisoeiros, matábanse.

Como todol-os pobos antigos, eran crueles na guerra, e tiñan o costume de conservalas cabezas dos inimigos mortos. Combatían a pé a cabalo y-en carros de guerra, e levaban ás veces á guerra ás mulleres.

As mulleres eran moi respeitadas, e moitas veces tomábanas coma árbitros nas custións graves. As mulleres reinaban e desempeñaban as maxistraturas.

Tal é o que nos dí sobre dos antigos Celtas o estado das fontes clásicas en comparanza cos datos da arqueoloxía céltica. Os autores ós que seguimos fan demasiado pouco caso das fontes célticas e mais dos traballos dos investigadores

da primeira escola celtista, dos que aínda quedan moitos, por fortuna. Curádonos en saúde, nós temos utilizado principalmentes, autores que non deixaremos de calificar coma *hipercríticos*. Quixémosnos manter nos límites da meirande prudencia estórica.

V

Os Celtas na Península Ibérica

Hoxe aparece probado pol-a entrepretación dos testos antigos, pol-a extensión dos nomes célticos, e máis pol-a das necrópoles con civilización netamente celta (tipos de Hallstatt e de La Tène I) que a nósra raza chegou a ocupar un tempo a maior parte da Península: toda a banda occidental (Galizia e Portugal) e máis a Meseta Central, y-esta domestión durou dende o século VII hastr' o III enantes de Xesús Cristo.

A primeira época, ou sexa a da súa chegada, discútese moito. Suponse que foi posterior á dos fenicios, y-hastra fai pouco tempo, pouco menos que conviñan todol-os autores en poñela no século IV enantes de X. C. O argumento principal pra poñela tan baixa, é que o Periplo de Himileon, do século VII, reproducido no poema *Ora marítima* de Rufo Festo Aviieno(1) non fala de Celtas na Península. Así pensan D'Arbois de Jubainville, Garófalo (aunque observa que o Periplo de Himileon refírese ás costas, e que podía haber Celtas no interior, e que cecais s'ocultan elementos célticos baixo dos nomes de *cempsí*, *sacres*, *gletes* e *celsianos*), o P. Fita e caxequé todol-os estoriadores hespañois.

Mais compre termos en conta que no século V, Herodoto, o máis antigo testemoio da presenza dos Celtas na costa atlántica, chama á Península, *Keltike*. Hastra d' agora se non faguía aprecio d' iste testemoio, fundándose en que Herodoto estaba tan mal informado, que puña as fontes do Ister (Danubio) no extremo Occidente da Europa, decindo qu' os Celtas co' a súa vila de Pyrene (Pirineus?) estaban ond' iste río. Mais hoxe, novas investigacións veñen a confirmar o testemoio de Herodoto, y-este volve a ser tomado en conta.

Esto fai qu' os investigadores modernos teñan a tendencia de dar pr' á chegada dos Celtas á Península, datas moito máis recuadas qu' a do

(1) O Sr. Fernández Alonso, no seu libro *Oreosanos ilustres* pon antr' lles a Rufo Festo Aviieno, que foi pr'cónsul d' África no século IV despois de Xesús Cristo. Fúndase en ser chamado Aviieno, como orixinario da comarca de Avia. Señala nas inscricións romanas de Galizia moitos nomes xentílicos coincidentes cos que levaba o discutidísimo autor de *Ora marítima*.

século IV en. X. C. Unha das meirandes autoridades en Protoestoria da Península Ibérica, o francés Louis Siret, di que foron os Celtas os que trouxeron a Iberia o traballo dos metais. Efentivamente, nótase na Península unha súpeta interrupción da civilización eneolítica, substituída por outra absolutamente nova, na que aparecen

Ora marítima. Pol-o tanto, na época de Herodoto e Himilcon, no século V, estaban xa os Celtas na Península; Herodoto y-Avieno dannos o termo *ante quem*: ano 500, da chegada dos nósos abós; Hesíodo da o *post quem*: ano 700. Isto é concordante c'o que, según o sincronismo de Tito Lívio, parte dos Celtas invadiu a

A. Península Ibérica polo ano 500 en. X. C. (Schulten)

os enterramentos en sarcófagos individuais; sinos com' o phallus y-o altar bicornuto, coincidindo cos cultos galos según conta César; as alabardas e máis as espadas d' embudo e d' antenas, com' en Irlanda, Escocia, Scandinavia y-Alemaña, y-unha cerámica negra e lisa igual qu' a da Europa Central, a de Bohemia especialmente(1).

Adolfo Schulten, na súa obra xa citada, toma en conta o testemio de Herodoto, e traí outros de Hecateo de Mileto, Ephoro, Timeo y-Aristóteles, que chaman coma Herodoto *Keltike* á Península. Schulten dá coma céltigas as poboacións *cempsí*, *saeftes* e *berybraces*, da fonte antiga d'Avieno (periplo de Himilcon) coincidindo n-esto c'o indicado por Garófalo respecto do

Provenza na época da fundación de Marsella (ano 600 en. X. C.) E coma deberon levar tempo en s' adonar de toda a Meseta, eles deberon chegar moito antes da fonte d'Avieno e de Herodoto, o que ven a ser en números redondos polo ano 600(1). Xa deixamos indicado com' as conclusións de Schulten son confirmadas pol-os achádegos arqueolóxicos.

Outra cuestión que s'apresenta é a da orixe dos Celtas peninsulares, e máis o camiño que trouxeron. Schulten di qu' os nósos Celtas eran unha rama antiga da familia galo-celta, deferente dos galos que botaron ós iberos do S. de Francia no ano 400 en. X. C. No S. W. da Galla hai civilización de Hallstatt, traguída pol-os

(1) Louis Siret, *Nouvelle campagne de recherches en Espagne. La fin de l'époque eneolithique*; en *L'Anthropologie*, t. III, Paris, 1892.

(1) Esta do ano 600 é coma se vé, reducindo moito as datas. Himilcon y-Herodoto tiveron noticia dos Celtas coma d' un pobo afincado xa na Península coma s' estiveran n-ela de moito tempo atrás. Ben podían levar máis d' un século.

toral); a d'Andalucía en Serra Morena por *Miróbriga*, *Nertóbriga* y *Aredóbriga*. Nas serras asturianas e cantábricas non hai nomes celtas.

No mapa núm. 1, os países ocupados no século VI pol-a núa raza son os que quedan á man esquerda, ou sexa ó W. da liña de cruces. O Leste, están os ocupados por xentes iberas e ligures.

Vén a deducir Schulten que os Celtas tiveron que loitar c' os Iberos por dúas veces, en épocas diferentes, e cecais pasando no medio moitos anos; primeiro botáronos de Cataluña e do val do Ebro, e logo, espulsádos os Iberos do S. de Francia pol-os Galos, invadiron a meseta ocupada pol-os Celtas.

Efentivamente, com'afirma Bosch Gimpera, os autores antigos, hastr'o século III enantes de Xesucristo, falan no Centro y-Ocidente da Península, dos *Saefes*, *Cempsí* e *Berybraces*, pobos celtas; os *Cymetes*, ligures ó S. de Portugal, y-as diferentes tribus ibericas na Andalucía e costa oriental da Península, d'end'o río Anas hastr' Ampurias. Dend' elí, estaban os Ligures misturados c' os Iberos. Logo, d'end'a segunda metade do século III Eratóstenes, Timeo y-outros dicennos que na Meseta viven as mesmas tribus ibericas que logo coñeceron os Romanos nas suas guerras, o qu'indica un cámbio na poboación do interior. Iste cámbio foi o qu'indica Schulten.

Despois da espulsión dos Iberos do S. da Francia pol-os Galos—que foi o derradeiro gran

movemento dos Celtas, que chegan (coma deixamos dito nos capítulos anteriores) no século III ás portas de Roma, y-hastra a Asia Menor—os Iberos botados d'aló, principian a entrar no Centro da Península. Dend'o val do Ebro avanzan os Iberos e van ocupando a Meseta, arrempujando ós Celtas car' os curruños montañosos do N. W. e S. W. e das serras do interior. Entón é cando os textos dan xa os nomes das tribus ibericas da época romana: *Carpetanos*, *Oretanos*, *Vettones*, *Vacceos*, *Celtiberos*. Somentes nos sitios estremos fican restos dos Celtas: na Galizia, *Celtici* e *Callaici* ou *Gallaici*; no Algarbe, *Celtici*; ó N. E. e S. E. da Meseta, *Berones* e *Germani*. Algunhos restos céltigos deberon ficar tamén en Castela, misturados c' os Iberos nas tribus dos Celtiberos. Istes non son coma supuñan un pobo iberico domeñado pol-os Celtas, senon ó contrario. A Meseta toda y-hastra o Centro do qu'é hoxe Portugal romataron por seren iberizadas de todo. Esí, é no século III c'and' os autores principian a falar d' unha Iberia pois enantes, a Península chamábase *Keltike*, dos Celtas.

O mapa núm. 2 representa o estado étnico da Península a medios do século III. En comparanza c' o anterior, amóstranos os movementos da núa Raza na Iberia, a que por tres séculos o menos formou parte do grande imperio céltigo.

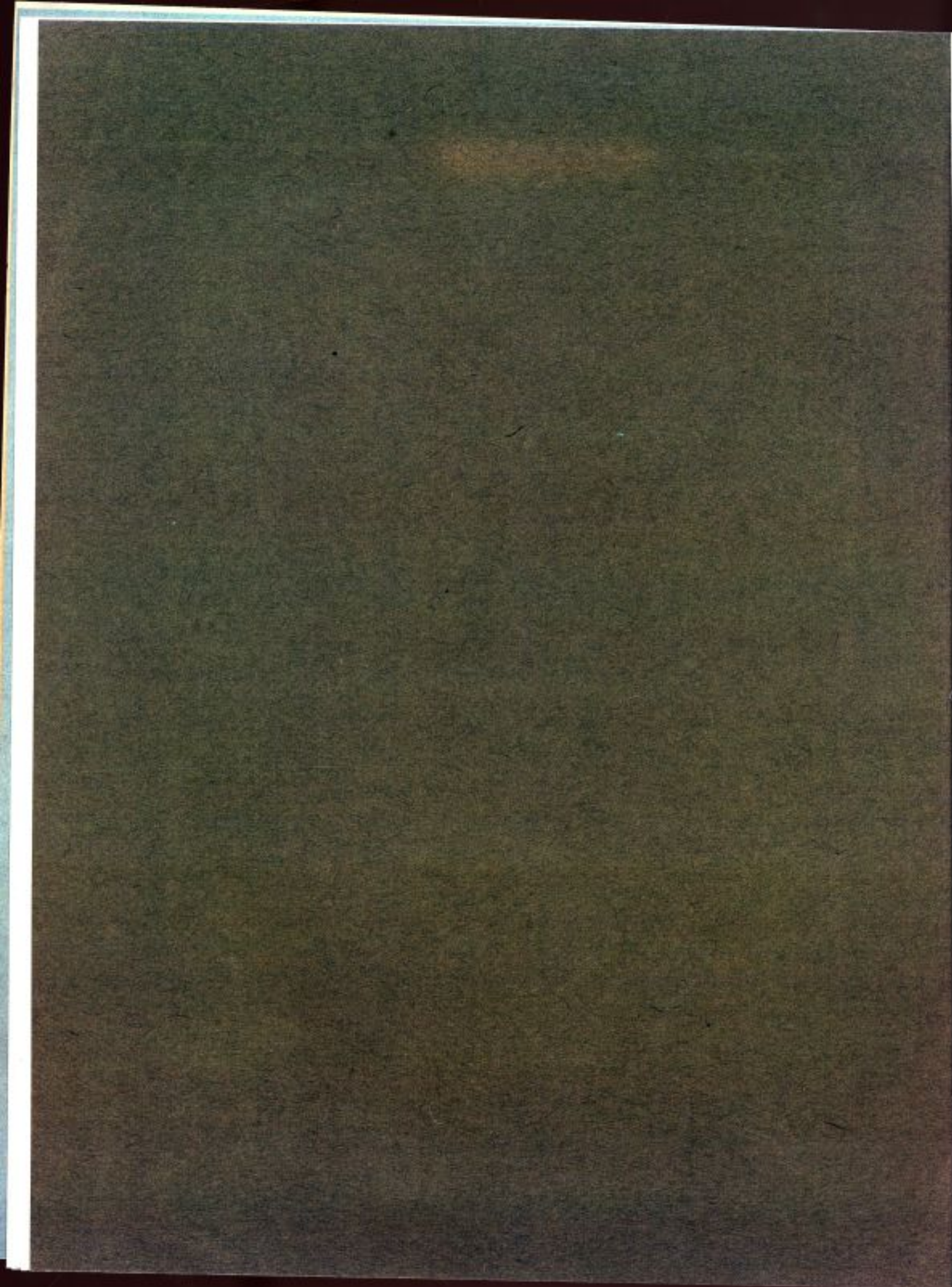
VICENTE RISCO

(Fot. Samaniego)

RETRATO Ó CARBÓN
POR
FARRUCO LAMAS

BRUA O MAR!

*(A flor do inverno é de neve, o azul do ceo, embaçado,
ña Mai-Terra aterecida tén un canto amargurado.)*

*Brua o mar! As ardentías escóchan-se nas rompentes,
e os cons varudos agachan as suas cristas trementes.*

*(Trema o saigueiro dolente sintindo o beijo do gio,
e un alongado lamento sóbe do leito do río.)*

*Brua o mar! As furibundas olas en ingente traza
érguen-se outas e soberbas n-unha espantosa ameaza.*

*(Do carballo a fortaleza arripiá-se co a friaje
nos cumios ispidos prende a tristura do paisaje.)*

*Brua o mar! Cada bruido é unha cega imprecación,
cada ola que se desfai, un berro de maldición.*

*(Pol-a terra andan as almas a padecer e a chorar;)
mas nas rías e nas furnas, cons e barras, brua o mar.*

*Brua o mar! Doente, tolo, con pavorosa tolemia
A inmensidade é unha mouroa e horripilante blasfemia.*

Luitadores!

*A lus do lóstrego alumia
a rua pr' ónde camiña o nóso esforzo lanzal:
sejan nósas almas brancas como o claror da alba espuma
que o nordés revolve airado nas mourenzas do peiral.*

Fortes e albos, como o mar!

VICTORIANO TAIBO

O MERCADO D' ORIENTE

O diario barcelonés *La Vanguardia* do 10 de Marzo do ano actual, publica a respósta que deu o cónsul hespañol de Bucarest—o noso querido amigo e paisano Don Xavier Meruéndano— ás preguntas que lle fixo a Misión Comercial que a mediados de Febreiro

último mandou a «Asociación de Fabricantes de Tejidos de Lana de Sabadell» pra estudial-as condicións dos mercados d' Oriente. A seguinte publicámol-as preguntas y-on estraunto das respóstas:

—¿É Rumanía nación que pol-as súas condicións especiaes de consumo e produción poda consumir os produtos hespañoles?

—Ó meu xuízo poucos países d' Europa ofrecen pr' elo condicións tan ventaxosas. Rumanía é un país esencialmente agrícola; a súa produción estriba principalmente en tres artigos: *graus, petróleos e madeiras*. A industria rumana téñ unha vida lánguida y-aínda que denantes da guerra, comenzaba a industrializarse o país en pequena escala, os enormes sacrificios da campaña y-agora a obra de reconstrución, deteñen aquela iniciación industrial. ...Craro que debimos d' aprobeital-os primeiros momentos que seguiron á firma da paz; entón Rumanía, esgotada materialmente, sentía vivísima necesidade de produtos manufacturados. ...Sin embargo, non é tarde si se emprende unha labor seria y-organizada.

—¿Qué produtos poderían ser consumidos y-en mór cantidade?

—Dende logo os tecidos y-os fiados; son produtos moi acreditados n-este mercado, ond' eran enviados enantes da guerra, somentes que, desgraciadamente, con marca estranxeira, tod' a industria catalá, a máis afín d' entr' as españolas ó Oriente, por razóns étnicas e xeográficas atoparía en Rumanía boa acollida. A industria metalúrxica, a *conserveira* (moi importante), a produción aceiteira, os nosos zúceros, os *vinos*

(istes en menor escala), o pimentón murciano, sederías, industrias d' Elbar, etc.

—¿A industria de tecidos en xeneral podería dar resultados positivos o seu intento d' exportación en Rumanía?

—...Os produtores hespañoles que dend' o ano 1918 visitaron istes mercados, foron fabricantes de tecidos casi todos, coincidiron en apreciar com' on mercado moi importante pr' á industria de tecidos, o mercado rumano. Si o éisito non-os acompañou en algunhas ocasións non foi certamente por retraimento dos compradores, senón máis ben, por defecto d' organización. O comercio d' exportación a Rumanía, téñ qu' estabrecerse sobre bases sólidas. Esí o fixeron ingleses e franceses. O sistema de expedicións aisladas soilo proporciona relativos resultados y-aínda istes moi incertos. E deica o momento presente, o comercio hespañol en Oriente foi un comercio de «feira».

—¿Eisiste actualmente industria laneira ou algodoneira en Rumanía?

—En realidade, podo decir a vostedes que non porque as dúas fábricas qu' existen en Chuga e Bulusis arrastran unha vida lánguida e non poden loitar contr' a competencia estranxeira...

—¿Hai outras naziós en Oriente que reñan millores condicións pr' o logro da nosa expansión comercial?

—Non-o creio;... «as súas afinidás étnicas e filolóxicas con España; a facilidade de chegar a ela pol-o Mediterráneo y-o Mar Negro»... «Si iles necesitan da nosa industria, á súa vez oférecenos, *graus, petróleo e madeiras*; por tanto, o viaxe de volta está asegurado».

—¿Qué coñecemento teñen os rumanos da nosa industria? ¿Teñen, respecto d' ela, preferencia ou prexuício?

—N-o momento actual, o nome comercial d' Hespaña é d' abondo coñecido en Rumanía antes da guerra... «N-o comercial éramos completamente descoñecidos, e sin embargo, os produtos da nosa industria consumíanse n-o mercado rumano; pero todos, ou casi todos, chegaban él con marcas estranxeiras. Os tecidos c' o «made in England»; as cortizas, c' o «made in Germany»; as conservas con etiquetas francesas. Os poucos meses de firmada a paz varios comerciantes gregos cargaron unhos cantos barcos con pacotilla d' os muelles de

Barcelona, e todo se vendeu como mercancía hespañola. Despois, a febre d'os negocios impulsou a traer ó Oriente toda clase de cousas, sin cuidarse de estudial-os gustos do consumidor, de mimar a clientela. Esí puido darse o caso de que varias toneladas de cravos e puntas foran reembarcados n-o muelle de Constanza por non servir pr' as construcións rumanas, e que os nósos esquisitos chicutates, *por defeito de presentación*, non puderan competir c'os chicutates suízos, moi ben feitos con arreglo ó gusto d' iste país, tan pagado d' as aparencias.

Durante istos dous últimos anos, gracias ó esforzo d' os comerciantes catalás que viñeron a Rumanía c' os seus muestrarios as nósas mercancías rehabilitáronse, e pra conseguir un éxito comprobante e imprescindible o que eu xa lles dixen a vostedes: *organización*.

—¿Os disgustos ocasionados n-as transaccións efectuadas motiváron-os a especial psicoloxía d' algunha d' as partes contratantes, ou, polo contrario, a falta d' organización adecuada?

—As dúas cousas, pero especialmente a segunda... «Por outra, sin esa organización axetada de que vostedes me falan, ¿cómo enviar expedicións normaes, afacer a clientela ós nósos produtos, dar e tomar cretos, n-unha verba: facer un comercio sólido? Fíxense vostedes no que fixeron Francia, Inglaterra e Italia. Istos países teñen as súas liñas de navegación, os seus Bancos, caras filiaes, etc. Esí conquírese un mercado. Y-en canto a facilidás... Inglaterra

está disposta a conceder prazos hastra de dous anos, pr' os pagos, garantizándollos o tesouro inglés dentro de certas condicións, y-hei de dicir que Norte América estudia o medio de conceder hastra cinco anos de prazo.

—¿Cales son os produtos rumanos convenientes ó mercado hespañol?

—Graus, petróleos e madeiras.

—¿Sin o establecemento d' unha liña regular de vapores ó Oriente, é aínda aconsellable un intento serio d' esportación?

—«... Non se pode falar d' intento comercial serio en Oriente, sin pensar en establecer esa liña.

Outra d' as institucións necesarias pr' ó próspero desenrolo do nóso comercio con Rumanía é a constitución d' un Banco notadamente hespañol en Bucarest...

Unha vez en posesión da liña de navegación e do Banco, poderíamos, como fixeron os italianos, establecer depósitos comerciais en Galatz, Braila e Constanza, regularizando así a venda d' os nósos artigos y-encauzando a importación en Hespaña de mercancías rumanas.

Ademais Rumanía, é o camiño comercial cara Rusia... «O réximen político actual de Rusia non pode subsistir... «Rusia téñen que entrar forzosamente n-o concerto comercial d' Europa. ¡Qué enorme perspectiva pr' á industria hespañola!

ARTURO NOGUEROL

ARCHIVO FILOLÓXICO E ETNOGRÁFICO DE GALIZIA

A Santa Compañía

(ANACOS D' UNHA CARTA DO ILUSTRE PINTOR CAMILO DÍAZ VALIÑO, NA QUE SE DÁ NOTICIA D' UNHA VARIANTE DA TRADICIÓN DA SANTA COMPAÑÍA, MOI DINA DE SE TER EN CONTA, E NA QUE SE CITA DOUS CASOS D' ELA)

«...unha proba d' un dibuxo que lle fixen a Euxenio Carré pra unha obra d' il.

«É a Santa Compañía. Teña a seguridade que no adro de Bríbes, que foi priorato beneditino n-outros tempos, eu vína unha noite... Levaban o corpo de Ruy Díaz d' Andrade, qu'esquil-

mara ás xentes d' aqueles contornos... Eu falei c' o priore, e díxome que Ruy (meu parente) iba vivo na tomba, solasmentes que non se podía movere, e que o sacaban *en Compañía* todas as noites pra escarnece-lo e pra ver se lle facían a conciencia, pois nacera sin ela, e cando morreu, aínda n-a tiña. Fora n-os seus tempos señor xurisdiccional d' aquela terra e fixera moitas inxustizas, e enchéraso de gabelas. Falando ó priore, díxome pra xustificar a Compañía, que oxe xa non podían quitar n-ela máis que ós caelques, pois coma morrían sen conciencia, nin no inferno os querían, por non tela. Elí

que en canto á forza de quitálos salíalles unha pouquiña (que sempre era mala) estonces, víña o trasno e levábaos pra os seus reinos.

«Esi é que esa Compañía é a de Ray Díaz d' Andrade, o Vello, señor que foi de San Martín de Bribes, e non hai que confundila coa que mereceu Rey Soto, que aquela é a de D. Lourenzo Martelo, señor tamén do Coto de San Fís de Bixoy que tamén en a vira. Tamén fora un bon homiño (con perdón seia dito das boas xentes de verdade); seica levaban os frades mais de douscentos anos quitándoo en Compañía día por día, e aínda oxe o quitan, pois pol-o visto non tiña corazón nin conciencia, y-hastra que lle sayan, téñeno que levar dende a igrexa has-tra o cruceiro...

«Boeno, é mentira e mala, mais xa se ve que sei mentire, *nada máis que dibuxando*, e esi e todo verdade que ós homes esi debían de quitálos n-a Compañía?»

CAMILO DÍAZ VALIÑO

Posteriormente, Camilo Díaz confirmounos a existencia n-aquelas terras, aínda oxe das dúas tradicións apuntadas na súa carta, as que son correntes nas xentes da aldea. Elas difrécianse d'abondo da versión da Santa Compañía corrente no val ourensán do Miño, que seica é onde mais se dá a dita creencia, y-esto dalles pol-o tanto un meirande intrín.

CXI

O mundo dos Jinas⁽¹⁾ e máis os tesouros encantados

1. No partido do Carballiño, á parte Norte, hai unha aldea chamada *Xurenzds* nome que, según referencias, venlle d'unha heróica loita entre dous mouros qu'habitaban cada un coa súa familia en dous sitios distintos, mais a pouca distancia.

Un d'eles coñecía-se c' o nome de *Zds*, e vivía n-un monte que chaman a *Peneda do Couto*, ond' aínda existen traballos e grabados fermosos de letras descoñecidas.

Y-o outro habitaba onde chaman *Monte Negro*, ond' hai un gran cacho de tarreo posto en

(1) O mundo dos Jinas fai referencia nos seus libros o Dr. Roso de Luna. Os Jinas son as razas encantadas, qu' outrora viviron no mundo. Por analogía con algunhas lendas asturianas, pensamos que podemos chamar jinas—que é como Roso de Luna interpreta aquelas lendas—ós nósos mouros encantados.

especiais condicións pra un caso de guerra: consistía n-unha reunión de murallas de 70 metros de longo aprosimadamente y-a distancia da unha á outra é de 2 metros. A simple vista teñen na súa base o ancho de metro e médeo e romatan en puntiagudo.

Dícese que o segundo mouro tiña unha filla, y-o primeiro, ou sexa Zás, chegou a se namorar d'ela pol-a súa beleza e n-ese caso, tratou de mercarlle ó seu pai, mais este negouse a venderlla por ningún diñeiro e foi tanta a furia do pretendente, qu'en aución de venganza, «encantoulla». E vendo o probe pai a situación lamentábele da súa filla, mandoulle un «*aditamento*» por un escravo, onde lle decía que s'armase e que en nome do seu Dios, saíse ó medio do camiño, onde se xuntaron e loitaron fortemente, quedando Zás como vencedor, o que, collendoo «airosamente» fíxolle xurar no seu nome que se daba por vencido; ó que contestou: «si, *Juro en Zds* que estoy vencido», e d'elí lle ven o nome ó dito pobo, de *Xurenzds*(1).

Depois que pasados anos, o pobo era habitado pol-os cristianos, cando xa non se decía qu'existían mouros n-este país—non sendo os encantados—un dos veciños botou a pastar unhas porcos car' ó monte dito *Monte negro* e mandou de gardián un neno, o que se meteu por unha encañada do monte, ond' estaba unha manta de millo a secar, y-a carón d'ela, unha vella moura «arrestrelando liño», y-un dos porcos foise tranquilamente ó millo; irritouse a vella, e ceiboulle (pra matalo) o restrelo, e con tan boa sorte, fuxiu co' el clavado, o porco, que a toda presa chegou á casa do seu dono, co dito oxeto clavado. Colleuno o dono, examinouno, e sacou en limpo qu'era d'ouro.

Aínda hoxe, ós sucesores d'esa familia, chámanlles «os do restrelo».

(RECOLLIDO DA TRADICIÓN ORAL POR ALFREDO GONZÁLEZ CAIÑA, ALUMNO DA ESCOLA NORMAL D' OURENSE.)

2 No coto de Louredo (2) (Mugares) atopá-

(1) Iste é un caso d' *etimoloxía popular*, qu'estudan os folkloristas. Hai moitos na nosa Terra, e n-outro número daremos algúns dos que temos recollidos. O pobo, pra s'esprial-as toponimias antigas, que non pode resolver pol-o seu lengaxe corrente, inventa lendas coma esta. Hai moitos casos de lendas célebres que teñen esta orixe.

(2) O nome de *Louredo*, que pode dicir referencia ó ouro puido influir pr' á formación d' esta creencia, e tamén pode traguel-a súa orixe d' unha lenda máis antiga. De todos os xeitos é indubidable qu'elí houbo habitantes n-outro tempo, que deixaron rastro do seu paso, sempre interesante pr' á ciencia histórica, e non quita que elí se teñan achado cousas de valor.

banse ladrillos afumados e moedas vellas. Supoñíase que alí había un tesouro. Cando os de Mugares iban á sega a Castilla decíanlles os casteláns que porque iban aló que a súa Castilla tiñanna en Louredo.

Xuntáronse todol-os de Mugares e cada casa puña un home pra ir cavar no coto de Louredo e cousa qu' atopaban levábanlla ás sabias que botaban as cartas y-elas decíanlles que por alí andaba a trave d'ouro e de veneno, pro que era mais ó fondo, pol-a parte do río. Un tío do comunicante era o que dirixía os traballos e daba viño a todol-os que iban traballar.

Atopar non s' atopou alí mais que cachos de pote, tellas, cazolas y-unha chapa de metal.

O Ciprianillo di que en Louredo, cavando, hase d'atopar unha capilla qu' é a capilla de San Cipriano. Á porta estarán dous xigantes cada un co' a súa maza na mau, un de cada lado conforme s' entra. Cando o que alí entre queira saír, os xigantes baixan as mazas e mátanlo e todo se desfai en ouro. Por eso, o que alí vaya ten que facer entrar primeiro un cadeliño porque sinón o primeiro que entra morre.

(RECOLLIDO POR NEMESIO BARJA, ALUMNO DA ESCOLA NORMAL.)

CX

A Reina Loba

En Figueirós hai un castelo ond' estaba a Reina Loba. A Reina Loba era filla d'un Rei mouro, que tiña moitas fillas, mais unha tivo unha falta, y-enton o pai botouna pr'aquél pobo.

A Reina Loba púxolle de renta ó pobo unha vaca diaría, o que era un tributo moi grande, y-enton o pobo quería xuntar pra destronala.

Y-había elí un estudante que namorou á Reina Loba, y-aporveitouse do seu amor pra matala.

Y-estoncias, quedou o dito:

Matachel-a Reina Loba,
Pueblo de Figueirós,
Matachel-a Reina Loba,
Fidalgos quedastes vós.

(RECOLLIDO DA TRADICIÓN ORAL POR NEMESIO BARJA A E. A.)

A Sociedá do Oso

En Verán hai a Sociedá do Oso. Cand' un socio está enfermo e non é de morte, si vai o médeco a velo, un da Sociedá, chégase a él e dícelle: «Escusa ir, que d' esta non lle vai».

Cando é que morre, o día anterior, ou o mesmo día, van todol-os socios a buscalo á casa, co seu crego, e levan nas maus ósos acesos coma si foran velas. Pesan sen tropezar con ninguén. Outras veces vese unha chea de bultos que non se sabe o que é. E, sin embargo é de xente viva, non de pantasmas.

Ó chegar á Eirexa, teñen o enterro, y-entérrano, e todo pasa de noite. Mais o corpo do difunto, queda na casa. (1)

Unha muller, a víspera da festa chegou moi cedo a Verán, antes do sol saír, e viu a eirexa aberta. Entrou e viu a xente faguendo un enterro. Chegouse, y-un deulle unha vela acesa, y-ela tívoo na mau mentras durou aquilo, y-ó acabar, apagouna e meteuna na cesta que levaba no brazo; mais ó saír o sol, foi mirar a vela, e viu qu' era un óso de morto.

(COMUNICADO POR NEMESIO BARJA A E. N.)

(1) Vese elquí que o qu' enterran é o corpo astral do difunto. Tamén pode ser que os qu' asisten ó enterro vayan en corpo astral facendo os seus corpos vivos n-a casa... Un ocultista tamén vería n-esto unha lembranza d' algunha antiga fraternidade iniciática.

OS HOMES, OS FEITOS, AS VERBAS

A III ASAMBLEA

NAZONALISTA GALEGA

Tivo lugar en Vigo n-os días 16, 17 e 18 do mes d'Abril. N-ela estiveron representadas y-adheríronse ós seus acordos, todal-as entidades nazionalistas de Galiza. Algús grupos que s'están formando mandaron tamén as suas adhesións á Asamblea.

Foi unha nova e baruda afirmación do pensamento nazionalista que, na primeira e ines-

quecente Asamblea de Lugo en 1918 espresárase xa n-un Programa concreto, ratificado logo pol-a de Santiago en 1919. N-a de Vigo víuse novamente que os nazionalistas son os únicos na nosa Terra que teñen unha ideoloxía completa, coherente, crara, definida, que se pode presentar á face das xentes. A bandeira das Irmandades é hoxe ela soia a ondear ó vento do Ideal.

A Nosa Terra, órgano oficial das Irmandades, é a encargada d' informare á opinión galega

do qu'eli pasou e do qu'eli se fixo. NÓS limitábase a proclamar outamentos, orgullosamente, a verdade irrecusabel que deixamos esposta.

Concurrentemente coa Asambreira, déronse nas principais sociedades de Vigo varias conferencias pol-os cabezaleiros do Nazionalismo.

Pol-o tanto, Vigo, a vila do gran porvir, escoltou nos días da Asambreira unha forte e seria enunciación do xeneroso credo nazionalista, útil sacudimento que l'hai que dar ós espritos en todas as vilas y aldeas de Galiza. E a afirmación da verdade indestrutíbel da Nación Galega a s'ostentar nas verbas que falan a razón y-o sentimento pol-o bico dos bós e xenerosos, na súa persistente cruzada d'ideal.

ACHÁDEGOS ARQUEOLÓXICOS

Preto do lugar en que Murguía coloca o *Kjoekkenmøddingen* da Ría de Arosa, explorado por D. Ramón del Valle no século pasado s'acaba de faguer un descubrimento arqueolóxico, que si non tén unha outa importancia histórica, está emparentado con outros anteriores de meirande intrínseco, cal foron os sepulcros, moedas, restos de cerámica e osamentas, atopadas en 1905, y-estudeado pol-o señor Gil e Casal, correspondente da *Academia de la Historia*. Apareceu n-aquél entón o cimenteiro do Castro de Vistaalegre, no cal s'alcontraron oito sepulcros de tella, c'os seus respectivos esqueletos d'elevada estatura, mais que non poiden pertencer a xentes anteriores ás dos séculos medievais, pois qu'iste cimenteiro, que foi un dos moitos que d'impulsos da paz costantina se construíron á veira das eiréxas, dependería de San Cristobal, de moita sona. Ademais o s'atoparen, tamén, ó mesmo tempo e'os sepulcros, moedas románs, y-os síncos achados n-iles, no nos poiden faguer pensare qu'estamos en presenza de sepulcros coma os que viu na Lanzada o P. Sarmiento no ano 1754 e que Murguía insinúa a posibilidade de que foran célticos⁽¹⁾. Non embargante, ben poidera acontecer qu'istes restos que son románs, nos levaran hastra os nósos aborixens, os celtas, pois iles dependen do Castro de San Cristobal como deixamos dito, e os castros son célticos: non tememos decil-o a pesare do descréto en que caíu a teoría que todo o antigo se refere ó pobo céltico: a verdade é superior ós sistemas⁽²⁾. O que fixeron os que viñeron d'empoi dos celtas foi aproveitarse das súas fortificacións, como ouserva Ring. Ademais o señor Gil e Casal, que leva estudeado moito tod'o que se relaciona c'a estoria d'ista

comarca, sospeita qu'á desbocadura da Ulla existiu unha cidade, da que xa falou Ptolomeo, e qu'il quer chamar *Abobriga*⁽³⁾. Y-esta cidade d'existir non sería (o mesmo que Lámbrica, tamén na Ría d'Arosa), d'orixen céltica?

Os achádegos actuais bastante máis cativos c'os de 1905, se reducen a uns anacos de muros d'aparexo y-uns pavimentos; un d'iles moi ben conservado e cuerto de baldosas de barro cocido, outro está recueto d'un cemento composto de cal e croyos de cuarzo. Como n-istes recintos s'atoparon escamas de peixe, e dada a súa proximidade ó mare, non é moi aventurado consideralos coma depósitos dedicados a conservar e salazós de peixe, dependente de Castro de San Cristobal d'Alobré, pois sabido é c'os castros, non s'omentes eran fortalezas e habitacións do xefe (brenn), que tamén eran centros de poboanza, compostos pol-o elemento relixioso, xurídico, agrícola, comercial, industrial, ecetra. Sexa todo isto o que queira, é o caso que do estudo de todas istas cousas se poden tirar bós datos pr'á nosa Estoria.—J. N. B.

* * *

O día 5 de San Xoan, fíxose unha exploración preliminar nos vestixios d'unha antiga vila romana, no lugar dito a *cidade*, á veira do río Limia en Porto Quintela perto dos Baños de Bande, pol-os nósos compañeiros Ramón Otero Pedrayo, Florentino L. Cuevillas e Vicente Risco, acompañados do culto abogado de Bande D. Farruco Pena.

D'istes vestixios fala xa Cean Bermúdez, y-o lugar é ben coñecido dos veciños dos arredores, que das antigas construcións sacan pedra pr'as paredes das súas leiras, e teñen atopado elí tamén moedas e potes de bargo negro, dos que non se conserva ningún. Pol-o mal tempo que fagúa non se pudo faguer mais que poñer en descuberto seis metros de muro dereito, feito de cachotería ben asentada, d'un groso de cincuenta centímetros. Os cachos de tella romana atópanse a frol de terra, e na escavación que se fixo non s'atoparon mais que dous cravos de ferro e testos de barro negro e marelo, antr' iles un roxo vidrado moi polido e brillante. Os traballos dos veciños que deixaron ó aire os cimentos das casas, dan a ver qu'estas eran de planta cadrada ou reutangular, e cobrían unha extensión considerabel do tarreo, n-un aluvián do Limia, seguindo tamén pol-a veira esquerda do río.

(1) Murguía, *Galicia*, páx. 33.

(2) Murguía, *ob. cit.* páx. 61.

(3) *Abobriga* sitúase tamén en Ribadavia, e de Vosgien en Bayona, *Dictionnaire Géographique*, ap. II.

Trátase con toda probabilidade da mansión d' *Aguís Quercuensis* estación da III vía militar d' Astorga a Braga, según o itinerario d' Antonino, qu' o Sr. Díez Sanjurjo identifica con Baños de Bande. O lugar é ben merecente d' unha exploración en grande, sistemáticamente feita. Os nósos compañeiros propóñense voltar aló e faguer novas escavacións.

A TENTACIÓN

MACÍAS O NAMORADO

Duas obras de teatro d' EUXENIO CARRÉ

A vocación d' iste autore é o teatro, dende logo. Veleiquí dous ensaios mais líricos que dramáticos. É o seu amore ó taboado o que o moveu sen dúbida a lles dal-a forma representable en troques de deixalos en poemas. O teatro galego conta xa c' unha enchenta d' obras n' unha xeira ou en dúas. Moi ben, se n' unha xeira nos deran a emoción de tres ou catro... Sería ben qu' os autores galegos leesen mais cousas extranxeiras, que se meteran nos miolos total-as cousas qu' hoxe andan a rodar pol-o mundo. O artista pra selo, ten que ser da súa terra e ten que ser do seu tempo... Por eixemplo: cando a intención non é puramente a reconstrución histórica, non compre pra nada ir buscar a emoción no século XVII ou no XV, no encontro das mesmas paixóns qu' hoxe moven tamén ós nósos contemporáneos, anque se vistan menos artísticamente... Temos diolto a esixir dos nósos autores que nos dean *galeguismo*, *modernidade* y *emoción*. Se falla algunha d' estas tres condicións é grave perxuízo pr' o efento artístico. A segunda condición é da que s' atopan mais faltosas as obras de teatro galego, e singularmente estas dúas d' Euxenio Carré. De todoos xeitos, estaría ben qu' o Sr. Carré emprendera cousas de mais empeño, cousas longas, qu' enchan unha noite, aunque sexa d' expansión lírica e comentarios discretos, e sobre todo que, si val ó pasado, sexa buscando as sementes do mañá...

L' OURAGAN

por FLORIAN PARMENTIER

Paris, *Le Fauconnier*

Un libro de guerra—«en des temps de fox-trot et de joyeuse hoirie», que di o autor—y un dos libros mais fondos e de meirande intensidade traxica que produxo a guerra, somentes comparabel ós d' Henry Barbusse e d' Elie Faure. E o libro d' un que fixo a guerra, que a viviu e que nos dá d' ela unha visión de conxunto. «Livre grouillant, sanglant, furieux, et plein de choses magnifiques»—dixo d' il León

Hennique, y-efectivamente, cousas estupendas s' atopan n' il, especialmente a invocación final ós mortos, que é unha cousa que sangra, que acusa implacabelmente, que presigue as raíces indestructíveis das doores vontarias qu' a cegueira eterna dos homes s' impón... Sentimento romántico, no senso d' erro radical que ten a verba romantismo, é o que guía iste libro: a idea rusoniana das mentiras sociais corrompendo e perxudicando á humanidade, coma se tales mentiras non foran cousas humanas, non tiveran a súa orixe na imperfección da nosa fraca natureza... E a tristura eterna do optimismo decepcionado, y-hastra cecais da humana soberbia confundida pol-a imposición brutal da realidade, da nosa propia realidade incorrexibel... Barbusse en *Le Feu* chega á concusión desoladora de que non son posibles a liberdade nin a fraternidade... Que pensarán os homes cando se convenzan de que tampouco pode ser a igualdade?—V. R.

MAGNOLIA

por ALEXANDRE DE CORDOVA

«Rimas d' Amor e de Primavera» dí o autor... D' unha primavera lonxana, esvaída y-un pouco triste, dourada pol-o Solpór do Simbolismo, primavera nebelibata, do tempo do *Qaristos* d' Euxenio de Castro, perdida nunha aristocracia de penumbras... Ai, como revén a un aquil preciosismo de decadencia qu' outrora nos encantara, é que se fixo tan portugués e tan noso!

Ise preciosismo que produz versos admirables, como estes:

Pelos salões desertos, as neblinas

Técen, prás Cousas Mortas, brancos véus...

ou

Anda o Silencio a apagar-te os passos...

versos d' unha fonda evocación metidos antr' os ouros vellos da rocalla decadente e suntuosa d' iste libro, con todo discreto coma se fora música de cámara...

O autor téñ a obsesión das maus, coma Mallarmé tivera a dos cabelos, a maus de marfil, que s' axuntan en adoración «Esguías mãos ogivais» que dí na linda *Balada das mãos de abandono*—en todo sona o decadentismo—as maus que deseñaba Aubrey Beardsley y-as que hoxe pinta un influenciado seu: o noso decadentismo Bujados... O libro ven ofrendado a unhas maus...

Rimas d' Amor, d' aquil pálido amor decadente—no fondo tan sinxelo, tan inocente ás veces—que foi entón unha mixtificación do mis-

ticismo, coma n-un famoso soneto de Laurent Tailhade. Todo aquilo pason.

Mais, se Alexandre de Córdova nos ofrece versos belos, delicados, suntuosos, hémolle botar na cara o escribir á luz d'unha estrela que s'apagou?—V. R.

EL PROBLEMA DEL MUNDO INTERIOR

por R. NÓVOA SANTOS,
Santiago, 1920.

Dend' Ayra Nunes qu' andivo a ver s'atopaba a verdade sen atopala en ningures, díxrase qu' a posición do espírito galego, cando se pón aceto a filosofare, é o escepticismo: mirade Feixóo... Cecais a esto se deba o que non teñamos o que se di unha filosofía, embora de cada unha das producións da nosa mente, cole—mesma sempre—a súa filosofía, com' isa pingota de mel que soltan os figos.

Ora, esa filosofía qu' os galegos faguemos sen intención de faguella e qu' é sempre a mesma, vén a ser, se ben se mira, a que xa feita intencional, nos presenta o ilustre Dr. Nóvoa Santos n-este discurso que tanto ruído meteu, e qu' é ben merecente da sona que tivo.

O Nóvoa Santos ataca n-il valentementos o problema radical do mundo interior: o problema da conciencia en si, arredadamente do seu contido. Demuestra a insuficiencia da psicoloxía fisiolóxica pra resolvelo. A psicoloxía fisiolóxica pode esprical-o contido da conciencia, non a conciencia en si. Pr' estudar esta compre botar mau da intuición introspectiva, que nos revela a conciencia com' algo sustancial—onde se ve qu' o criterio do Nóvoa Santos é espiritualista—e com' algo omnipresente, continuo e indiferenciado «que non é máis «noso» que dos «outros» e dos «non-outros»...—o que é panteísta. Tan panteísta que ás veces coida un qu' está lendo unha exposición das doutrinas dos Upanishads da India, que ás veces téñ frases verdadeiramente brahmánicas.

Iste traballo do Nóvoa Santos non é unha teoría com' outras tantas—hai que telo en conta—é unha contribución sólida á psicoloxía introspectiva. Pón en craro como a conciencia é a intuición da sustancia, mais hai unha cousa que non está crara: se a individualidade é unha ilusión—a *sakkaya dhitti* ou gran herexia dos budhistas—non sabemos com' esta ilusión chega a ser producida...

E, os qu' atacaron a tésse do ilustre médeco compostelán, deberían ter en conta que o Doutor Nóvoa Santos non téñ a culpa de ser panteísta: o panteísmo dá a Terra nosa; non é en nós, os galegos, un erro, unha ilusión, unha herexia: é a nosa forma de pensar, herdo da Raza e función da Terra, e non hai galego que non sexa no fondo panteísta, inda cristián, inda escolástico...

LA REVISTA,

Barcelona, Decembre, 16, 1920.

El viatger por R. Rucabado.—*Contra el tópico de la cortesía*, por Carles Soldevila, artigo

de capital intrínseco pra nós, que nos perdemos de cortesías e de gasalleiros co'a xente d'afora, dando lugar a qu' en Galiza entre tanto forasteiro famento com' en país conquistado, y-a qu' eiquí todo dios se bote de persoa somentes por ter nacido alén de Quereño... Soldevila demostra en dúas graciosas parábolas, como pr' as xentes da Meseta, a cortesía é deixarse asoballar e decir a todo amén.—*El poeta de la interna maravilla* por Cristófor de Domenech, sobre do poeta catalán Xosé María López-Picó, con ocasión do seu libro derradeiro *El retorn*. O autor do artigo, gran admirador de López-Picó, pon en comparanza c' outros dous poetas representativos de Cataluña: Josep Carner, o poeta pleno, que se pode permitir todol-os estreventos sen ser endexamais inferior a si mesmo, e J. M.ª de Sagarra o *actualizador de vella racionalidade catalana*, cheio do zume da terra. A carón d' iles, López-Picó difrenciase de todol-os poetas de Cataluña. Il colle as cousas, non da realidade, senon da notación interna, e d' eiquí que cando fala diga sempre algo máis do que din as súas verbas, poeta de depuración e d' alteza.—*Poemas* de C. Fagés i Climent e de J. Vives i Borrell.—*Tradución d' Auro d' Alba* por T. Garcés.—*Reflexions i sentiments* por J. Farrau i Mayoral.—Na Bibliografía unha mención honrosa de *Do Ermo* de Noriega Varela e máis de NOS.

LA DOUCE FRANCE,

n.º 27, 3e année, Decembre 1920.

Trai dibuxos e gravuras de Louis Chadel, pintor xaponizante d' asuntos místicos, animista notabel, c' un estudo sobre d' il por Emmanuel de Thubert.—Unha curiosa gravura en madeira de Lepreux, ilustrando un artigo d' excursionista de François Bidet.—O noso colaborador Ph. Lebesgue traduz tres poemas de Henry David Thoreau, o gran naturalista yankí, que se fora vivir no bosque com' o héroe do famoso *Escarabelle d' Ouro* de Poe, y-escribiu ensayos tan fondos e tan sedutores com' os d' Emerson.—Derradeiramente, unha cántiga de Nadal do País Poitevin que non deixa de s' imitar a algunhas vellas cántigas nosas.

REVISTAS E XORNAES

N-esta redacción recibíronse os seguintes boletíns: *La Douce France* (París); *La Revista* (Barcelona); *Hermes* (Bilbao); *Vida* (Cruña); *Flama* (Balaguer); *La Ráfaga* (Vigo); *El Ebro* (Barcelona); *Monitor* (Barcelona); *Vida Gallega* (Vigo); *La Zarpa* (Madrid); *El Emigrado*; *El Eco*; *El Pueblo* (Pontevedra); *Acción Coruñesa* (Cruña); *Luz* (Santiago); *A Nosa Terra* (Cruña); *Acción Gallega* (Buenos Aires); *Eco de Galicia* (Habana); *Nova Catalunya* (Habana); *Talábriga* (Aveiro); *Heraldo Guardés* (A Guardia).

Hoxe, a falla d' espazo priváanos de nos ocuparmos con detimento d' algunhas d' elas. Farémolo n-o número próximo.

Orense: Imp. y Papelería de LA REGIÓN

NÓS

AGUAS MINERO-MEDICINALES
BICARBONATADO-SÓDICAS
MONDARIZ

CATOLIC

NÓS

FRÁBICA MECÁNICA DE CALZADO
DE

ANXEL SENRA

RÚA XUAN FLÓREZ

Depósito: Cantón Grande, 15 - A CRUNA

GRAN CAFÉ "LA UNIÓN,"

O MILLOR SITUADO E DE MAIS CONFORT

BILLARES - VARIETÉS - SEXTETO

Nóvos propietarios: MANUEL VAZQUEZ :-: EULOGIO ALBERTE

PEREIRA, 13

TELÉFONO NÚM. 61

"GRAN HOTEL ROMA,"

MONTADO CON TODO CONFORT E HIXENE MODERNO :-: COCIÑA VARIADA E SANA

PENSIÓN COMPRETA DE 10 A 50 PESETAS

SITUADA NO MAIS CÉNTRICO DA CAPITAL

Progreso, 71

OURENSE

Teléfono, 73

SANATORIO QUIRURXICO D' OURENSE

DIRIXIDO POR

D. Manuel Pol Piñeiro

Ciruxía xeneral y-especialidade

D. Manuel Peña Rey

Ginecología e partos

Instalado en sitio sano e pintoresco (carretera da Loña).

Conta con elementos precisos pr' a boa asistencia dos operados.

Moi logo instalará RAYOS X.

PRA DETALLES DIRIXIRSE A UN DOS DIREITORES

TARIFA D' ANUNCIO

	Ordinario	Especial
Unha plana	60 ptas.	120 ptas.
1/2 plana	30 »	60 »
1/4 plana	15 »	30 »
1/8 plana	7'50 »	

Na cuberta exterior e follas intercaladas antr^a as do testo:

Unha plana	100 »	200 »
1/2 plana	50 »	100 »
1/4 plana	25 »	50 »
1/8 plana	12'50 »	

Os precios son por inserción. Nos abonos por mais de seis insercións faise un desconto, no anuncio ordinario do 10 por 100 e nos exclusivos do 15 por 100.

Os VIÑOS do Ribeiro

ARNOYA FINO

Siñifican o máisimun da "delicadeza,"

BODEGAS da Viuda e Fillos de Xoán Fuentes.-OURENSE

NOVA AXENCIA DOS CAMIÑOS DE FERRO

Alvarado & Telmo

Despachan e tramitan toda clás de reclamacións y-asuntos que se teñan cos camiños de ferro

PONTE MAYOR (Ourense)

D. ...
Novos 7/maio 13-15

“A NOSA TERRA,,

BOLETIN DECENAL

Idearium das IRMANDADES DA FALA en Galicia e nas colonias galegas d' América e Portugal

PRECIOS DE SUSCRICIÓN

Na Cruña 6 mes.	40 céntimos
Coste d' un número	15 ”
Fora, trimestre.	1'50 pesetas
América, id.	2'00 ”

REDAUCIÓN Y-ADMINISTRACIÓN: PLAZA DE MARÍA PITA, 17, BAIXO. — A CRUÑA

“Teoría d'o Nacionalismo Galego,,

POR VICENTE RISCO

Léaa que lle dará luces pr' enxergal-os problemas da nosa Terra

PRECIO: CINCO REAS

F. Román e Saco

DROGUERÍA

E FARMACIA

Pereira, 19

Teléfono, 28

OURENSE